

นฐพัชนี: นาฏศิลป์สร้างสรรค์เพื่อการยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น

วันที่รับบทความ: 12 พฤษภาคม 2568

วันแก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ: 25 กันยายน 2568

พิมพิกา มหามาศย์¹

ฤดีชนก คชเสนี²

จินตนา อนุวัฒน์³

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างสรรค์นวัตกรรมนาฏศิลป์ชุด นฐพัชนี เพื่อการยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐม ขอบเขตด้านเนื้อหามุ่งศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสินค้าเศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมเอกลักษณ์เฉพาะที่ปรากฏในคำขวัญจังหวัดนครปฐมเท่านั้น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ และจากนั้นสรุปข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมนาฏศิลป์ชุด นฐพัชนี มีแนวคิดการสร้างสรรค์ โดยนำพัดลายอัตลักษณ์พิเศษมาเป็นสื่อกลางในการนำเสนอทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในคำขวัญจังหวัดนครปฐม เพื่อส่งเสริมให้บุคคลและประชาชนตระหนักในคุณค่า เกิดความหวงแหนทุนวัฒนธรรมของตนเอง มีรูปแบบการแสดงเป็นระบำนำเสนอในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์เชิงอนุรักษ์ แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 สารพัด ช่วงที่ 2 นฐพัชนีศรีทวาร และ ช่วงที่ 3 งามตราตรึงสตรี องค์ประกอบการแสดง ได้แก่ 1) ผู้แสดงใช้ผู้หญิง 8 คน มีรูปร่างสมส่วน มีพื้นฐานทักษะนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์ร่วม 2) ดนตรีประกอบการแสดง เป็นเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่อย่างเรียบง่ายไพเราะ สื่อถึงจังหวัดนครปฐม ใช้เครื่องดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ในการบรรเลง 3) เครื่องแต่งกาย มีแรงบันดาลใจมาจากชุดไทยจักรี เพิ่มมิติความทันสมัยด้วยการห่มสไบผ้าชีพองอย่างบาง นุ่งผ้าถุงจีบหน้านางลายพุ่มข้าวบิณฑ์ สวมเครื่องประดับทอง 4) อุปกรณ์ประกอบการแสดง ประกอบด้วยพัดลายอัตลักษณ์พิเศษนครปฐม แบ่งเป็นพัดหลัก 8 ชิ้น พัดรอง 7 ชิ้น 5) กระบวนท่ารำ บูรณาการท่ารำเดิมที่มาจากเพลงมาตรฐาน ท่ารำที่มาจากการจัดวางท่านาฏยศัพท์ใหม่ และท่าที่มาจากกิจกรรมชาติของมนุษย์ และ 6) การแปรแถวและใช้พื้นที่ในการแสดง แปรแถวโดยมุ่งเน้นความหลากหลาย ได้แก่ การแปรแถวตามรูปเลขาคณิต การแปรแถวรูปแบบเฉพาะ (การตั้งขั้ม) การแปรแถวแบบอิสระที่มีจุดหมายปลายทาง และการแปรแถวหลายรูปแบบในแถวเดียวกัน ผลการประเมินคุณภาพ สรุปว่าผู้ชมจำนวน 80 คน มีความพึงพอใจต่อระบำนฐพัชนีในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวม 4.95 และมีข้อเสนอแนะสอดคล้องกันว่าเป็นชุดการแสดงที่ทำให้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของนครปฐมเป็นที่รู้จักมากขึ้น ส่งเสริมให้เห็นคุณค่ามากขึ้น

คำสำคัญ: นาฏศิลป์สร้างสรรค์; ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น; การยกระดับ

ประเภทของบทความ: บทความวิจัย

^{1, 2, 3} อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์, 119/19 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

* ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: pimpika.mahamart@gmail.com

อีเมล: ² Dum.daitor@gmail.com, ³ game_ja@hotmail.com

Na Tha Phat Cha Nee: Creative dance for upgrading local cultural capital

Received: 12 May 2025
Revised: 27 June 2025
Accepted: 25 September 2025

Pimpika Mahamart ¹
Rudeechanok Gajasen ²
Jintana Anuwat ³

Abstract

This research aims to create an innovative dance performance titled “Nathapachanee” to elevate and promote the cultural capital of Nakhon Pathom Province. The content scope focuses on studying foundational information related to economic products and major tourist attractions that represent the province’s unique cultural capital, as reflected in its official motto. A qualitative research methodology was employed, involving data collection through document analysis, interviews, and observation. The gathered information was then analyzed using a creative process and presented through descriptive analysis.

The findings reveal that the performance is conceptualized as a creative Thai dance piece that uses the fan as a central medium to convey the richness and beauty of the cultural elements depicted in the provincial motto. This innovation serves to raise cultural awareness and appreciation among the public, encouraging a deeper value for local heritage. The dance is structured in three segments: (1) Sarapad, (2) Nathapachanee Sri Thawara, and (3) Ngam Tra Trueng Sa Tre, with an emphasis on creative conservation of Thai classical dance. The performance consists of six key components: (1) Performers – eight proportionate female dancers with backgrounds in both classical and contemporary Thai dance; (2) Music – newly composed, simple yet melodious music performed using electronic instruments to reflect the identity of Nakhon Pathom; (3) Costumes – inspired by traditional Chakri-style attire, modernized

Keywords: Creative dance; local cultural capital; upgrading

Type of Article: Research Article

^{1,2,3} Lecturer, Position, College of Dramatic Arts, 119/19 Salaya Phuttamonton Nakornprathom 73170

* Corresponding author Email: pimpika.mahamart@gmail.com

Email: ² Dum.daitor@gmail.com, ³ game_ja@hotmail.com

with sheer chiffon shawls and pleated patterned skirts, adorned with gold accessories; (4) Props – specially designed fans bearing distinctive Nakhon Pathom motifs, including eight primary and seven secondary fans; (5) Choreography – an integration of classical movements, newly arranged poses based on Thai dance gesture, and natural human gestures; and (6) Formations and Spatial Use – diverse formations including geometric patterns, arch-like structures, purposeful free-form arrangements, and multi-pattern transitions within single sequences. The performance was evaluated by 80 audience members, yielding a high satisfaction rating with an average score of 4.95. Feedback consistently affirmed that the piece significantly enhanced awareness and appreciation of Nakhon Pathom's local cultural heritage.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในทุกมิติของสังคม การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตผู้คนเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้ การเสพสื่อ และการเข้าถึง วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนมีแนวโน้มที่จะหันไปให้ความสนใจ กับวัฒนธรรมต่างชาติและสื่อสมัยใหม่ที่แพร่หลายจากต่างประเทศ มากกว่าการเข้าถึงและให้คุณค่ากับ ทุนวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบ ส่วนเล็ก ๆ ที่สำคัญของชาติ ถูกลดทอนความสำคัญลงและเสี่ยงต่อการถูกหลงลืมในอนาคต ซึ่งทุนวัฒนธรรม ท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ ความเชื่อ วิถีชีวิต และคุณค่าทางจิตวิญญาณของ ชุมชนและพื้นที่นั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง และเป็นคุณค่าที่บุคคลได้รับจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม จนกลายเป็นคุณสมบัติติดตัวที่เอื้อให้บุคคลสามารถนำไปเพิ่มพูนมูลค่าของตนเองได้ (อชรี กุลบุตร ภาสกร ดอกจันทร์ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, 2566) ซึ่งนับเป็นทรัพยากรสำคัญที่สามารถนำไปพัฒนาให้ เกิดคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้

จังหวัดนครปฐมเป็นอยู่อารยธรรมที่มีความสมบูรณ์ เคยเป็นเมืองศูนย์กลางอาณาจักรทวารวดี มีกลุ่มชนหลากหลายชาติพันธุ์รวมตัวอาศัยอยู่ ในความแตกต่างทางชาติพันธุ์เกิดเป็นการหลอมรวม ศิลปวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ วิถีชีวิต เข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพเกิดเป็นอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรม ประจำถิ่นอันโดดเด่น ด้วยพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และภูมิปัญญา ท้องถิ่นจำนวนมาก เกิดการสะท้อนของดีต่าง ๆ อยู่ในคำขวัญประจำจังหวัด ได้แก่ “ส้มโอหวาน ข้าวสารขาว ลูกสาวงาม ข้าวหลามหวานมัน สนามจันทร์งามล้น พุทธมณฑลคู่ธานี พระปฐมเจดีย์เสียดฟ้า สวยงามตา แม่น้ำท่าจีน” โดยในคำขวัญนี้สามารถสะท้อนทุนวัฒนธรรมของท้องถิ่น และอัตลักษณ์สำคัญของจังหวัด นครปฐมในหลายมิติ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเกษตรกรรม มรดกวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ศาสนาและความเป็นอยู่ของผู้คน การส่งเสริมทุนวัฒนธรรมของจังหวัดนครปฐมจึงควร เป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชนจะต้องช่วยกันเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นเข้ากับศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความถนัด เพื่อเป็นแนวทางรักษาเอกลักษณ์และของดีต่าง ๆ ประจำถิ่นให้มีความมั่นคง ยั่งยืน เกิดเป็นชุมชนทาง วัฒนธรรมที่เข้มแข็ง นำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คนในชุมชน

คณะผู้วิจัยมีศักยภาพในด้านศิลปวัฒนธรรมในมิติของงานนาฏดุริยางคศิลป์ จึงมีแนวคิดในการนำ นาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุดนรพชนี้มาเป็นสื่อกลางในการสื่อสารเรื่องราวและคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิด ความน่าสนใจ และเข้าถึงผู้ชมในวงกว้าง โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกใช้ “พัด” ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีความสัมพันธ์กับ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย มาประยุกต์ใช้เป็นอุปกรณ์หลักในการเล่าเรื่องอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในเชิงสัญลักษณ์ และการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์ นรพชนี้ มาจากคำว่า นร ซึ่งเป็นตัวอักษรย่อของจังหวัดนครปฐม ผสมผสาน กับคำว่า พชนี้ ซึ่งหมายถึง พัด รวมกันจึงหมายความว่า พัดของจังหวัดนครปฐม ผลงานชุดนี้จึงถือเป็นตัวอย่าง ของนาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่บูรณาการองค์ความรู้ทางศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีระบบ และมีเป้าหมาย ในการส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงคุณค่า รู้จักหวงแหน และร่วมกันอนุรักษ์ทุนวัฒนธรรมของตน

ในรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยยุคใหม่ เกิดเป็นผลกระทบเชิงวัฒนธรรมที่จะสามารถส่งเสริมทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐมให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น นับเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้อำนาจละมุน (Soft Power) ในการช่วยพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในการจัดการศึกษา วิจัย สร้างสรรค์นวัตกรรมการรวมทั้งให้บริการวิชาการองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าแก่ชุมชน สังคม ส่งเสริมให้สังคมเกิดการพัฒนา ต่อยอด และสร้างสรรค์ รวมทั้งการนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาก่อให้เกิดคุณค่าแก่สังคม และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

สร้างสรรค์นวัตกรรมการนาฏศิลป์ชุด นรุตม์ เพื่อการยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐม

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสินค้าเศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยศึกษาจากคำขวัญประจำจังหวัดนครปฐม เท่านั้น

2. ด้านพื้นที่

2.1 สถานที่ในการดำเนินการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุด “นรุตม์” ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ศาลายา)

2.2 สถานที่ในการดำเนินการเก็บข้อมูล ได้แก่ พื้นที่จังหวัดนครปฐม

3. ด้านระยะเวลา

กำหนดระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลและสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ ตั้งแต่ เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2566 ถึง เดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2568 และกำหนดระยะเวลาในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ให้อยู่ในระยะเวลา 7 นาที

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. นรุตม์: นาฏศิลป์สร้างสรรค์เพื่อการยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น จะสามารถเป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางศิลปะเพื่อก่อให้เกิดคุณค่าด้านการอนุรักษ์ สืบทอด พัฒนาศิลปวัฒนธรรมควบคู่กับการเพิ่มคุณค่าและสร้างมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม

2. เยาวชน ประชาชน ได้เรียนรู้ พร้อมได้รับการส่งเสริมให้ตระหนักถึงคุณค่า รู้จักหวงแหน และร่วมกันอนุรักษ์ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐมผ่านศิลปะการแสดง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เป็นแนวคิดสำคัญในศาสตร์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ใช้อธิบายถึง องค์ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลหรือกลุ่มคนสั่งสมและใช้เพื่อให้เกิดการยอมรับหรือความได้เปรียบในสังคม โดยไม่ได้เกี่ยวข้องกับเงินหรือทรัพย์สินโดยตรง แต่เป็น “ทุน” ที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าที่เป็นความรู้ภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น อันรวมถึงทรัพยากรในท้องถิ่นด้วย ซึ่งแต่ละชุมชนหรือท้องถิ่น ก็จะมีทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป จากการศึกษาข้อมูล มีผู้นิยามความหมายของทุนวัฒนธรรมไว้หลากหลาย อาทิ

Bourdieu (1986) (อ้างในกัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ, 2564) นิยามทุนทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นทุนที่สะสมอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล วัตถุสิ่งของ และที่อยู่ในรูปแบบของสถาบัน แต่ละบุคคลได้รับการหล่อหลอมและผลิตซ้ำ เพื่อสืบทอด ผ่านทางระบบการศึกษา ผลผลิตที่ได้จากการสะสมทุนทางวัฒนธรรมคือรสนิยม (Taste) จะสร้างความแตกต่างและเป็นเครื่องมือที่ใช้ธำรงรักษาระดับชั้นในสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป

กรชนก สนิทวงศ์ (2565) กล่าวว่า ทุนทางวัฒนธรรม มีความสำคัญในฐานะที่เป็นจุดร่วมของคนในชุมชน สังคมนั้น ๆ และเป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาชุมชน สังคม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2547) กล่าวว่า ทุนวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญา และงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น รวมทั้งค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคมทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคม หรือสร้างกฎกติกาที่เป็นคุณต่อสังคมโดยรวม รวมถึงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทุนทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะสมอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล วัตถุสิ่งของ และที่อยู่ในรูปแบบของสถาบัน มีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญา รวมทั้งค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคมทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคม เป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาชุมชน สังคม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในด้านรูปแบบของทุนวัฒนธรรม มีผู้แบ่งไว้หลากหลายรูปแบบ อาทิ

Bourdieu (1986) (อ้างในกัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ, 2564) แบ่งทุนวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ทุนทางวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ในรูปแบบการแสดงออกของร่างกายและจิตใจ (Embodied State)
2. ทุนทางวัฒนธรรมที่ถูกทำให้เป็นวัตถุ (Objectified State)
3. ทุนทางวัฒนธรรมเชิงสถาบัน (Institutionalized State)

อัชรี กุลบุตร ภาสกร ดอกจันทร์ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2566) ได้กล่าวถึงรูปแบบของทุนวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ Throsby ว่า ทุนวัฒนธรรมประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ทุนวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ หมายถึง สินทรัพย์ที่เป็นรูปธรรมที่มีการเก็บ ดูแลรักษาสั่งสมผ่านกาลเวลาจนมีลักษณะเด่น กลายเป็นคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ปรากฏออกมาให้เห็นแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ทุนทุนสำคัญในการสร้างความแตกต่างและเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. ทิวทัศน์ธรรมที่สัมผัสไม่ได้ หมายถึง ทิวที่เป็นนามธรรม อาศัยการสัมผัสด้วยการรับรู้ เรียนรู้ทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดความรู้สึก ซาบซึ้งหรือเกิดความประทับใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์

2.1 ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ ไว้ว่า “นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์ แนวคิด รูปแบบกลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่งที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึง การปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งซุ่ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการแสดงทำให้นาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ๆ สมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ของผู้ออกแบบนาฏศิลป์ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Choreographer” โดยได้กำหนดขั้นตอนการทำงานของนาฏยประดิษฐ์ ไว้ ดังนี้ 1) การคิดให้มีนาฏศิลป์ 2) การกำหนดความคิดหลัก 3) การประมวลข้อมูล 4) การกำหนดขอบเขต 5) การกำหนดรูปแบบ 6) การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ และ 7) การออกแบบนาฏศิลป์

2.2 แนวคิดการสร้างสรรค์นาฏศิลป์

ไพโรจน์ ทองคำสุก (2545) ได้กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดด้านหลักเกณฑ์และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของคุณครูเฉลย ศุขะวนิช ไว้ว่า การสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ไทยนับเป็นพัฒนาการแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่หลากหลายแต่จะเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์นั้น ผู้คิดสร้างสรรค์ควรมีพื้นฐานความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยมากพอที่จะเข้าใจถึงแก่นแท้ของศิลปะแขนงนี้ โดยผู้คิดประดิษฐ์สร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ไทยควรคำนึงถึงหลัก 5 ประการ ดังนี้ 1) รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทย 2) กระบวนท่ารำและการแปรแถว 3) โอกาสที่แสดง 4) เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง และ 5) ดนตรีและเพลง

รจนา พวงประยงค์ (2565) กล่าวถึง การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ว่า การสร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์นั้น ถือเป็นอีกหนึ่งขั้น เมื่อผู้คิดสร้างสรรค์ได้สะสมความรู้จนมีความสามารถที่ประดิษฐ์ชุดท่าต่าง ๆ เชิงอนุรักษ์ หรือ อนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์ หรือสร้างสรรค์เฉพาะ ผู้สร้างสรรค์ควรกำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบงานสร้างสรรค์ โดยการตั้งคำถาม 5 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) What ทำเพื่ออะไร หัวข้ออะไร, สนใจอะไร แล้วในอดีตทำอะไรมาแล้วบ้าง 2) Where ทำที่ไหน ใครคือผู้ชม ซึ่งในอดีตทำที่ไหน 3) When ทำเมื่อไร ทำในโอกาสไหน ในอดีตทำเมื่อไร 4) Why ทำไมต้องทำ สนใจเรื่องอะไรในหัวข้อนั้น ๆ ซึ่งในอดีตทำไมต้องทำ และ 5) How ทำอย่างไร สร้างสรรค์ อนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์ อนุรักษ์

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก เก็บรวบรวมเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้าง จากนั้นสร้างงานผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์

และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย แล้วบรรยายสรุปเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ ด้านดุริยางคศิลป์ และด้านทัศนศิลป์
- แบบบันทึกข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)
- แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุตนรूपขนิ

คณะผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสม หาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาของประเด็นคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ทั้งนี้ข้อคำถามในเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยมีการปรับปรุงแก้ไขหลังจากการพิจารณาเพียงเล็กน้อยในประเด็นของการสะกดคำ สำหรับวิธีการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ โดยสามารถแบ่งรายละเอียดได้ดังนี้

1.1 ศึกษาและเก็บข้อมูลทางวิชาการ ประกอบด้วย หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์

1.2 การสังเกตการณ์

1.3 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

2. รวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ นำสู่กระบวนการสร้างสรรค์

3. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ชุด “นรूपขนิ”

3.1 การกำหนดแนวคิดและรูปแบบการแสดง

3.2 การสร้างสรรค์พัฒนาลักษณะจังหวัดนครปฐม

3.3 การสร้างสรรค์การแสดง ชุด นรूपขนิ

1) การสร้างสรรค์เพลงและดนตรีประกอบการแสดง

2) การสร้างสรรค์ออกแบบลีลาท่ารำประกอบการแสดง

3) การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย

4) การออกแบบสร้างสรรค์การใช้พื้นที่ในการแสดง

5) การยืนยันข้อมูลความเหมาะสม โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรี และนาฏศิลป์

6) การปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

7) บันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว นาฏศิลป์ ชุด “นรूपขนิ”

4. การเผยแพร่นำเสนอ นรूपขนิ: นาฏศิลป์สร้างสรรค์เพื่การยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. การประเมินความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อนาฏศิลป์ ชุด “นฐพัชนี”

6. สรุปผล ประกอบด้วย

6.1 วิเคราะห์และสรุปผลการประเมินวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (M)

6.2 จัดทำรูปเล่มแบบสมบูรณ์

6.3 เผยแพร่และตีพิมพ์บทความลงวารสารที่อยู่บนฐาน TCI

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ภายใต้กรอบแนวคิดที่กำหนดข้างต้น พบว่า นฐพัชนี: นาฏศิลป์สร้างสรรค์เพื่อการยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น มีรายละเอียดผลการสร้างสรรค์ ดังนี้

การสร้างสรรค์แนวคิดและรูปแบบการแสดง

ระบำนฐพัชนี เป็นการสร้างสรรค์ชุดการแสดงทางนาฏศิลป์ โดยนำพัดลายอัตลักษณ์พิเศษมาเป็นสื่อกลางในการนำเสนอทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในคำขวัญจังหวัดนครปฐม เพื่อส่งเสริมให้บุคคลและประชาชนตระหนักในคุณค่า เกิดความหวงแหนทุนวัฒนธรรมของตนเอง มีรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์เชิงอนุรักษ์ ประเภพระบำ แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 สารพัด เป็นการนำเสนอประโยชน์ของพัดพับ ที่สามารถใช้ในการบดบังอารมณ์ทางใบหน้า ใช้บังแสงแดด ใช้พัดเพื่อคลายความร้อน ใช้นาฏยศัพท์ทางนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับกิริยาการถือพัดของสตรี เกิดเป็นกระบวนการใหม่ทั้งดงาม

ช่วงที่ 2 นฐพัชนีศรีทวาร เป็นการนำเสนอของดีต่าง ๆ ที่เป็นทุนวัฒนธรรมของจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย ส้มโอ ข้าวสาร ข้าวหลาม พระราชวังสนามจันทร์ พุทธมณฑล พระปฐมเจดีย์ และแม่น้ำท่าจีน ผ่านการประกอบสร้างท่าทางนาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านองค์ประกอบการแสดงต่าง ๆ ทั้งดนตรี เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง ใช้การเคลื่อนไหวในการแปรแถวเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายของดีต่าง ๆ ในนครปฐมเมืองทวารวดี

ช่วงที่ 3 งามตราตรึงสตรี เป็นการนำเสนอกระบวนการทำรำที่แสดงออกถึงความงดงาม รื่นรมย์ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม ถือพัดเพื่อคลายความร้อน ชื่นชมและตระหนักในคุณค่าของดีต่าง ๆ ของจังหวัดนครปฐม

การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง

1) ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงเพศหญิงทั้งหมด 8 คน คัดเลือกจากนักศึกษาชั้นปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ กำหนดคุณสมบัติของผู้แสดงดังนี้

1.1) มีรูปร่างสมส่วน ใบหน้ารูปไข่หรือกลม ส่วนสูง 157-162 เซนติเมตร

1.2) มีพื้นฐานทักษะนาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์ร่วมสมัย

1.3) มีทักษะ และประสบการณ์การแสดงนาฏศิลป์ไทย

1.4) มีความสามารถในการกล้าแสดงออกทำทางและอารมณ์ความรู้สึก

1.5) มีปฏิภาณไหวพริบ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี และมีความอดทน

1.6) มีบุคลิกภาพดี และมีจินตนาการในการปฏิบัติทำรำ

2) ดนตรีและเพลงประกอบการแสดง มีแนวความคิดสร้างสรรค์เพลงให้มีความเรียบง่าย ไพเราะ มีหน้าทับจังหวะตามหลักการของเพลงประกอบระบำ สื่อถึงจังหวัดนครปฐมได้ดี บุรณาการเรียบเรียงเพลงเดิมที่มีอยู่แล้วผานเป็นทำนองใหม่ที่มีความไพเราะ และใช้เครื่องดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ในการเรียบเรียง โดยประกอบด้วยเสียงเครื่องดนตรีไทย และดนตรีสากล แบ่งช่วงของเพลงได้ดังนี้

2.1) ช่วงที่ 1 สารพัด สร้างสรรค์ทำนองเพลงโดยใช้ต้นฉบับเพลงฝรั่งรำเท้ามาเรียบเรียง ผานแต่งเติมให้เกิดความแปลกใหม่ในรายละเอียดของท่วงทำนอง มีความกลมกลืนในเสียง

2.2) ช่วงที่ 2 นรพชนี้ศรีทวารรา สร้างสรรค์ทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยเรียบเรียงเสียงจาก เพลงระบำทวาราวดี สื่อให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรทวาราวดีที่เป็นต้นกำเนิดของเมืองนครปฐม

2.3) ช่วงที่ 3 งามตราตรึงสตรี เป็นการสร้างสรรค์เพลงขึ้นใหม่ มีลักษณะคล้ายเพลงเร็ว เป็นการนำส่วนทำนอง (Motif) มาประกอบขึ้นใหม่เป็นท่อนสร้อยและใช้ลักษณะของ Rondo Form ของ ดนตรีตะวันตก คือ นำเสนอท่อนสร้อยและตามด้วยทำนองอื่น และจะวนกลับมาท่อนสร้อยทุกครั้ง โดยใช้การ ออกทำนองสำเนียงฝรั่งทั้งหมด 3 เที้ยวสลับกับท่อนสร้อย เพื่อให้รูปแบบเพลงเร็วมีความสมดุล

3) กระบวนท่ารำ การแสดง ชุด นรพชนี้ ใช้กระบวนท่ารำที่หลากหลายมาผสมผสานกัน ในด้านโครงสร้างท่ารำประกอบด้วย

3.1) ท่ารำเดิมที่มาจากเพลงมาตรฐาน ผู้สร้างสรรค์ได้นำท่ารำเดิมที่มาจาก เพลงช้า เพลงเร็ว รำฝรั่งคู่ เพลงจีนร่ำจันทอน ระบำทวาราวดี มาปรับใช้ มีการลด ต่อ เติม สลับที่ เปลี่ยนระดับ โดยมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุล รวมทั้งสอดคล้องกับการสื่อความหมายอย่างงดงาม

3.2) ท่ารำที่มาจากการจัดวางท่านาฏยศัพท์ใหม่ ท่ารำประเภทนี้จะนำมาผสมผสานกับ วิธีการถือพัดในลักษณะต่าง ๆ ในการแสดงชุด นรพชนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้แสดงถือพัด 2 แบบ คือ 1) ถือพัดมือเดียว และ 2) ถือพัด 2 มือ ซึ่งทั้งสองแบบได้มีการผสมผสานนาฏยศัพท์ทั้งมือ เท้าและศีรษะเข้าไป เกิดเป็น กระบวนท่าใหม่ และใช้นาฏยศัพท์ในการเชื่อมกระบวนท่ารำจนเกิดเป็นการตั้งชื่อความหมายที่สวยงาม

3.3) ท่าที่มาจากกิริยาธรรมชาติของมนุษย์เช่น ท่าไหว้ ท่าโน้มไหล่ และมีการใช้พัด เป็นอุปกรณ์การแสดงหลัก ซึ่งวิธีการถือพัดต่าง ๆ ผู้วิจัยศึกษาการถือพัดจากกิริยาธรรมชาติของสตรี และ นำวิธีการถือพัดนั้นมาปรับใช้เป็นกระบวนท่ารำ เช่น การกางและหุบพัด การสั่นข้อมือเพื่อให้เกิดการสั่นพลิ้วนำมา ซึ่งกระแสลม การพัดขึ้น-ลงอย่างช้า การใช้พัดในการบัดบังสีหน้าและอารมณ์ การใช้พัดในการกำบังแสงแดด การใช้พัดสื่อถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ

4) เครื่องแต่งกาย การออกแบบและสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย โดยมีแรงบันดาลใจมาจาก ชุดไทยจักรี ซึ่งมีความงดงามสะท้อนอัตลักษณ์อันทรงคุณค่าของเครื่องแต่งกายสตรีของชาติไทย ผู้สร้างสรรค์ ได้นำรูปแบบการทอผ้ามาปรับใช้ โดยเพิ่มมิติความทันสมัยด้วยการทอผ้าสีฟอง และสร้างผ้าปิดอกตัดเย็บ

ให้พอดิตัวผู้แสดงเย็บทับลงบนสไบชีฟองเพื่อเพิ่มมิติการไล่ระดับ เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น นุ่งผ้าถุง จีบหน้านางลายทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ สวมเครื่องประดับสีทอง ประกอบด้วย สร้อยคอ ต่างหู สร้อยตัว ต้นแขน กำไลข้อมือ เข็มขัด และหัวเข็มขัด ประดับอีกด้วยเข็มกลัด “นฐ” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์เฉพาะตัวของจังหวัด นครปฐม ศิราภรณ์ประดับด้วยเครื่องประดับผสมขนาดเล็ก ปิ่นปักผม และดอกกล้วยไม้ นอกจากนั้นผู้วิจัย เลือกลงสีม่วงและชมพู ซึ่งให้ความรู้สึกหรูหรา อ่อนหวาน และสง่างาม เป็นไปตามหลักทางจิตวิทยาของทฤษฎีสี

ภาพ 1 ภาพเครื่องแต่งกายของระบำนฐพัชนี

ทิมา พิมพิภา มหามัตย์ (2568)

5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง เป็นต้นแบบพัดลายพิเศษอัตลักษณ์นครปฐม ซึ่งประกอบด้วย พัดหลัก ลายอัตลักษณ์นครปฐมจำนวน 8 ชิ้น และพัดรอง ลายของดีต่าง ๆ ในจังหวัด นครปฐม ได้แก่ ส้มโอ ข้าวสาร พระราชวังสนามจันทร์ ข้าวหลาม พุทธมณฑล พระปฐมเจดีย์ และแม่น้ำท่าจีน

ภาพ 2 ภาพเครื่องแต่งกายของระบำนฐพัชนี

ทิมา พิมพิภา มหามัตย์ (2568)

6) การแปรแถวและใช้พื้นที่ในการแสดง การแสดงชุด นฐพัชนี แปรแถวโดยมุ่งเน้นให้มีความหลากหลาย งดงาม ซึ่งในการแสดง ผู้แสดงจะสลับกันเข้า-ออก เพื่อให้เกิดมิติความหลากหลาย

ด้านกระบวนการแปรแถว ทั้งนี้เพื่อสื่อความหมายของกระบวนการทำให้ชัดเจน ซึ่งการแปรแถวที่ปรากฏในการแสดงชุด นฐพัชนี แบ่งออกได้ดังนี้

6.1) การแปรแถวตามรูปเรขาคณิต คือ การนำหลักทัศนศิลป์มาออกแบบการแปรแถว ได้แก่การใช้ จุด เส้น รูปทรง สีเหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลมต่าง ๆ มาออกแบบรูปแบบของแถว ซึ่งการแปรแถวลักษณะนี้จะเอื้อต่อการแปรแถวให้กับนาฏยประดิษฐ์หรือระบำจำนวนหลายคน เพราะเป็นการกระจายการใช้พื้นที่ที่หลากหลาย มีการใช้พื้นที่บนเวทีทั่วทุกทิศทาง ให้ความสมดุลกับพื้นที่บนเวที สื่อถึงค่านิยมความสมบูรณ์ผ่านการแปรแถวแบบสมมาตรตามหลักเรขาคณิต

6.2) การแปรแถวรูปแบบเฉพาะ (การตั้งซุ่ม) คือลักษณะการตั้งซุ่มรูปแบบต่าง ๆ

6.3) การแปรแถวแบบอิสระที่มีจุดหมายปลายทาง เป็นรูปแบบการแปรแถวที่ผู้แสดงใช้พื้นที่ในการกระจายตัวออกโดยไม่กำหนดทิศทางตายตัว แต่ต้องเคลื่อนที่มาสู่จุดจบเดียวกัน เป็นการใช้พื้นที่ว่างบนเวทีอย่างอิสระ ไม่มีการกำหนดระยะห่าง

6.4) การแปรแถวหลายรูปแบบในแถวเดียวกัน คือ ในการแปรแถวจะปรากฏแถวเฉียงและแถวสามเหลี่ยมอยู่ด้วยกันอย่างกลมกลืน ซึ่งในการแปรแถวประเภทนี้อาจมีรูปแบบของแถวมากกว่า 2 รูปแบบอยู่ในแถวเดียวกันได้ เป็นการสร้างมิติและเพิ่มความหลากหลาย ความแปลกตาให้ผู้ชม

การวิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อระบำนาฏพัชนีจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 80 คน จากผู้ชม และนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอด พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ย 4.96 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า ระบำนาฏพัชนี สามารถยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐมได้ ผู้คนที่ได้รับชมตระหนักถึงคุณค่า และมีความภาคภูมิใจในทุนวัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านการแสดงชุดนี้ อีกทั้งมีการเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย ทั้งวิถีชีวิต ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ตลอดจนทุนวัฒนธรรมด้านอัตลักษณ์ของจังหวัด

การอภิปรายผล

จากกระบวนการสร้างสรรค์ ระบำนาฏพัชนี พบว่า แนวคิดในการสร้างสรรค์ได้บูรณาการการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์เข้ากับการนำเสนอทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรากฏในคำขวัญจังหวัดนครปฐม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้บุคคลและประชาชนตระหนักในคุณค่า เกิดความหวงแหนทุนวัฒนธรรมของตนเอง โดยทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุดการแสดง ประกอบด้วย ส้มโอ ข้าวสาร พระราชวังสนามจันทร์ ข้าวหลาม พุทธมณฑล พระปฐมเจดีย์ และแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นการส่งเสริม ยกย่องให้ผู้ชมได้เห็นถึงคุณค่าของสิ่งรอบตัว เชื่อมโยงสู่ประสบการณ์ในระดับท้องถิ่นที่มีความล้ำค่าในด้านวัฒนธรรมของชุมชน เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า คำขวัญของจังหวัดนครปฐม จะพบว่า ในตัวคำขวัญเป็นการสื่อถึงอัตลักษณ์สำคัญด้านสินค้าเศรษฐกิจ ด้านวิถีชีวิตการอยู่อาศัย ด้านวัฒนธรรม รวมถึงการประกอบอาชีพ ซึ่งองค์พระปฐมเจดีย์ และพุทธมณฑล เป็นสถานที่สำคัญด้านวิถีชีวิต การนับถือศาสนาของผู้คนในจังหวัดนครปฐม พระราชวังสนามจันทร์ เป็นสถานที่สำคัญเชิงรูปธรรมที่มีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ของชาติ ส่วน ส้มโอ ข้าวสาร และข้าวหลาม สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่ทุนทางวัฒนธรรม

ที่มาจากบุคคลในพื้นที่ในการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง ในด้านวิธีการปลูก การผลิต หรือใช้สำหรับค้าขายเป็นเชิงพาณิชย์ ซึ่งแนวคิดของการแสดงมีความสอดคล้องกับดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2547) ที่กล่าวว่า ทุนวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญา และงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น รวมทั้งค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคมทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคม หรือสร้างกฎกติกาที่เป็นคุณต่อสังคมโดยรวม รวมถึงกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ฉะนั้นการส่งเสริมหรือการยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านมิติของศิลปะการแสดงจึงควรได้รับการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์กับประเทศต่อไป

การวิจัย เรื่อง นฐพัชนี: นาฏศิลป์สร้างสรรค์เพื่อยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น มีขั้นตอนการศึกษาวิจัยให้ได้ว่าซึ่งข้อมูลพื้นฐาน สู่การสร้างสรรค์ผลงานในองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งตรงกับ การทำงานของนาฏยประดิษฐ์ ของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2549) ที่กำหนดขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไว้ว่า 1) การคิดให้มีนาฏศิลป์ 2) การกำหนดความคิดหลัก 3) การประมวลข้อมูล 4) การกำหนดขอบเขต 5) การกำหนดรูปแบบ 6) การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ และ 7) การออกแบบนาฏศิลป์ ซึ่งในกระบวนการออกแบบสร้างองค์ประกอบต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ทบทวนองค์ความรู้ของตนเองอยู่เสมอ เพื่อวางให้กรอบการสร้างสรรค์งานเป็นไปตามแนวคิดตั้งต้นที่กำหนดไว้ ไม่หลุดกรอบจากการสร้างงานเพื่อยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม ซึ่งสอดคล้องกับ รัชนี พวงประยงค์ (2565) ที่กล่าวว่า ผู้สร้างสรรค์ควรกำหนดกรอบแนวคิดในการตอบงานสร้างสรรค์ โดยการตั้งคำถาม 5 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) What ทำเพื่ออะไร หัวข้ออะไร สนใจอะไร แล้วในอดีตทำอะไรมาแล้วบ้าง 2) Where ทำที่ไหน ใครคือผู้ชม ซึ่งในอดีตทำที่ไหน 3) When ทำเมื่อไร ทำในโอกาสไหน ในอดีตทำเมื่อไร 4) Why ทำไมต้องทำ สนใจเรื่องอะไรในหัวข้อนั้น ๆ ซึ่งในอดีตทำไมต้องทำ และ 5) How ทำอย่างไร สร้างสรรค์ อนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์ อนุรักษ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในการนำระบำนฐพัชนีไปใช้ ควรศึกษารายละเอียดของการสื่อความหมายทางทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ชัดเจน ซึ่งในกระบวนการทำรำและการแปรแถวเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะสามารถสื่อถึงทุนวัฒนธรรมชนิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในคำขวัญจังหวัดนครปฐมอย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

องค์ความรู้ด้านกระบวนการสร้างสรรค์ การกำหนดแนวความคิด รูปแบบการแสดง การสร้างสรรค์องค์ประกอบต่าง ๆ สามารถที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์เพื่อยกระดับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัด หรือพื้นที่วัฒนธรรมอื่น ๆ ในประเทศได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมยกระดับทุนวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ แก้วกมล และคณะ. (2564). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 75-91.
- กรชนก สนิทวงศ์. (2565). การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม: กรณีชุมชนเมืองเก่าสบสม-หาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยสังคมและปริทัศน์*, 45(2), 96-116.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2547). *ทุนสังคม และทุนทางวัฒนธรรมในระบบเศรษฐกิจและการจัดการยุคใหม่*. คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไพโรจน์ ทองคำสุก. (2545). *วิเคราะห์รูปแบบความเป็นครูสู่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย ครูเฉลย ศุขะวงนิช*. สถาบันนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร.
- รัจนา พวงประยงค์. (2565). ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-โขน) พ.ศ. 2554. (ผู้ให้สัมภาษณ์) พิมพ์กา มหามาศย์. (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2565.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัครี กุลบุตร ภาสกร ดอกจันทร์ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2566). รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(4), 137-157.